

Індивідуальні знахідки: 11 — медальйон; 12, 15 — натільні хрести з кольорового металу; 13 — бронзова пряжка; 14 — бронзовий бубонець; 16 — мідна бляшка; 17 — хрест-енколпійон з кольорового металу;

повною мірою не дозволив високий рівень ґрунтових вод. На суміжних ділянках залишки давньоруських нашарувань фіксувалися й раніше.

Під час досліджень зібрано велику колекцію археологічних матеріалів XII—XIX ст. Серед індивідуальних знахідок виділяються три давньоруські хрести-енколпійони, три

свинцеві князівські печатки, мідна бляшка з зображенням Богородиці, піхви шаблі XIX ст. тощо (рисунок). Велика кількість монет та товарних пломб XIX ст. є характерною для припортової зони, в якій розташована досліджувана ділянка. Навесні 2019 р. археологічні науково-рятивні дослідження ділянки мають поновитися.

Г. Івакін (†), В. Івакін, В. Баранов, І. Зоценко, А. Оленич, Б. Щерба, В. Лавров

РОБОТИ НА ТЕРИТОРІЇ ПОДОЛУ

Архітектурно-археологічна експедиція ІА НАНУ (далі ААЕ) проводила рятивні дослідження на території, відведеній під будівельні реставраційні роботи за адресою: вул. Олени Теліги, 12, у Шевченківському районі м. Києва. Роботи відбувалися біля пам'ятки архітектури «Наріжна башта мурів XVIII ст.» на території Національного заповідника «Софія Київська».

Загальна площа досліджень становила 50 м². Потужність культурних шарів сягала 1,7 м. Було досліджено чотири культурно-хронологічні шари (далі КШ): 1 — XIX—

XX ст.; 2 — XVII—XVIII ст.; 3 — XII—XIII ст.; 4 — доба пізньої бронзи — раннього залізного віку.

Загалом виявлено та досліджено чотири об'єкти та чотири ями господарського призначення і 10 поховальних комплексів. Поховальні комплекси відносяться до шару XVII—XVIII ст. Орієнтовані поховання головою на захід (з невеликим відхиленням), руки — випростані вздовж тіла (окрім поховання 3). У всіх випадках було зафіксовано залишки труп у вигляді ліній тліну та цвяхів від них. Майже всі поховання — безінвентарні.

Виключенням поставало поховання 3, в якому було виявлено ікону (живопис по бронзі) із зображенням св. Феодора на одній стороні та Диви Марії з Ісусом на іншій. Руки небіжчика були схрещені на грудях. У праву руку було вкладено кипарисовий хрестик у бронзовому окладі (рис. 1) та чотки із бронзових намистин.

Також під час археологічного обстеження були виявлені залишки фундаменту ще однієї наріжної башти мурів монастиря XVIII ст.

Давньоруські об'єкти представлені декількома сміттєвими ямами та господарською спорудою. Керамічний посуд з давньоруського шару та об'єктів датовано XII–XIII ст.

Окремий інтерес для дослідників становить і зафіксований об'єкт доби пізньої бронзи – раннього залізного віку як хронологічного маркера заселення даної території.

Улітку 2018 р. ААЕ проводила рятувні археологічні дослідження на території, відведеній під зведення новобудови за адресою: вул. Сагайдачного, 18 у Подільському районі м. Києва. Оскільки у 1991 та 2004 рр. на даній ділянці вже проводилися археологічні роботи, науково-рятувні розкопки 2018 р. були зосереджені на раніше недослідженій північно-західній частині ділянки. Закладено два стаціонарні розкопки загальною площею 250 м².

У результаті розкопок виявлено та повністю обстежено 34 археологічних об'єкти та п'ять поховальних комплексів. Потужність досліджених культурних нашарувань сягала 6,2 м. Було виявлено 12 культурно-хронологічних горизонтів: починаючи від XIX ст., і закінчуючи шарами XII ст. Серед виявлених об'єктів лише № 6 можна віднести до житлових, оскільки він являв собою залишки печі з кахлями XVIII ст. Призначення всіх інших споруд визначено як господарське. Поховальні комплекси (рис. 2) впущені з археологічного шару 4 (XIII–XIV ст.) і, можливо, відносяться до кладовища мурованої церкви XII–XV ст., відкритої розкопками Г. Ю. Івакіна у 1984–85 рр.

Восени 2018 р. ААЕ проводила науково-рятувні обстеження підвального приміщення за адресою вул. Андріївський узвіз, 2А. В результаті науково-рятувних робіт виявлено та повністю обстежено шість культурних шарів та вісім об'єктів XVII – початку XVIII ст. Всі стратиграфічні горизонти несли в собі велику кількість керамічного та остеологічного матеріалу. Окремо слід виділити також наявність великої кількості фрагментованого скляного посуду. Окремий інтерес для реконструкції київських традицій спорудження заглиблених в ґрунт господарських приміщень становлять залишки льоху (об'єкт 8),

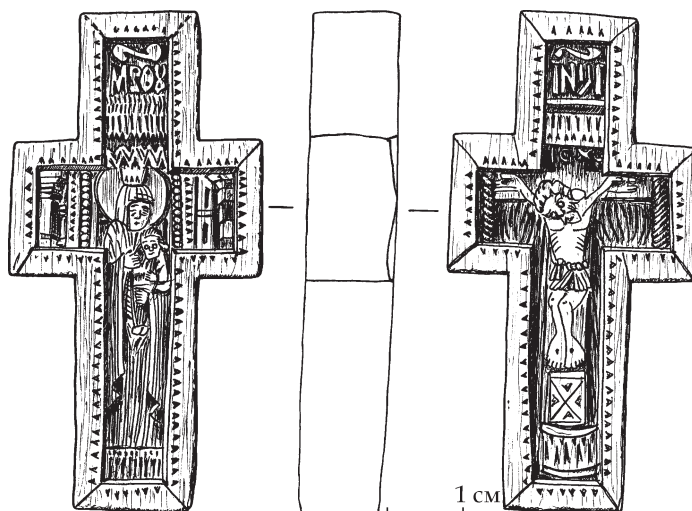

Рис. 1. Вул. Олени Теліги, 12; кипарисовий хрестик у бронзовому окладі

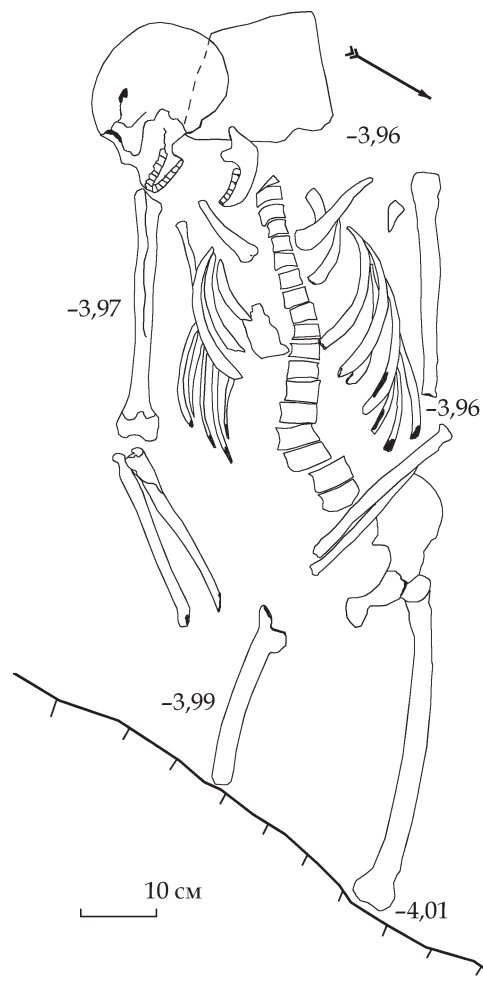

Рис. 2. Вул. Петра Сагайдачного, 18; поховання 2 з плінфою під головою

де добре збереглися дерев'яні частини конструкції.

Взимку 2018 р. архітектурно-археологічною експедицією міста Києва, здійснювались рятувні дослідження київського Подолу за адресою вул. Верхній Вал, 44/42А. Було встанов-

лено, що на ділянці нижче рівня сучасного асфальту знаходяться підвали та фундаменти втраченої забудови XIX ст. Під час демонтування залишків флігеля XIX ст. виявлено скарб срібних та білонових монет Російської Імперії (1817–1914 рр.) загальною вагою більше 2 кг. Ближче до проїжджої частини вул. Верхній Вал під шаром слабогумусованого сірого супіску вдалося зафіксувати сліди від колій проїжджої частини вулиці XII ст. Колії були впущені в світло-сірі алювіальні піщани

відкладення. Дорога відділялася парканом від житлової зони садиби. Тут на двох горизонтах вдалося зафіксувати низку перекопів XVIII–XIX ст. та кілька господарських ям XII ст. В центральній частині розкопу зафіксовано господарську споруду XII ст. З культурних нашарувань біля споруди походить низка археологічних знахідок (фрагменти керамічного посуду XII–XIX ст., кістки тварин, пірофілітові пряслиця, фрагменти скляних браслетів, кістяний гребінь тощо).

Г. Івакін (†), В. Івакін, В. Баранов, А. Оленіч

ДОСЛІДЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНО-АРХЕОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕДИЦІЇ ІА НАНУ НА вул. ЦИТАДЕЛЬНА, 3

Архітектурно-археологічна експедиція ІА НАНУ провела науково-рятивні дослідження на території, відведеній під новобудову за адресою: вул. Цитадельна, 3 у Печерському районі м. Києва.

В результаті проведених стаціонарних досліджень, на ділянці закладено розкоп площею 580 м² та зафіксовано 38 різночасових об'єктів (XIV–XX ст.). Виявлено низку об'єктів післямонгольського часу (XIV ст.) та козацьких часів (XVI–XVIII ст.), які свідчать про функціонування тут середньовічного поселення, пов'язаного з Печерським монастирем (рис. 1). Встановлено, що у первісному рельєфі місцевості відбулися масштабні зміни, пов'язані зі зведенням споруд Нової Київської фортеці. Незважаючи на це, на ділянці збереглися потужні культурні нашарування та об'єкти середньовічного та ранньомодерного часу.

Окрім об'єктів та нашарувань XIX–XX ст. (КШ 1), виявлено низку об'єктів, пов'язаних з функціонуванням Печерського містечка у XVI–XVIII ст. (КШ 2). У східній частині розкопу було досліджено два об'єкти, що входили до складу єдиного господарчого комплексу XVI ст. Один з них мав неправильну еліпсоподібну форму. У південно-східній частині об'єкту зафіксовано місце під вогнище. У північно-західній стіні розчищено дві ніші врізаних в стінку. На рівні долівки у південно-західній частині виявлено цікаву індивідуальну знахідку – залізну сокиру. Очевидно, залишки об'єкту можна пов'язати з господарською спорудою, яку тимчасово могли використовувати як житло. Інший

об'єкт цього часу мав правильну прямокутну форму, і, скоріше за все, був заглибленою частиною господарської споруди.

Також зафіксовано низку об'єктів, які належали двом господарським комплексам кінця XVII – початку XVIII ст. Перший складався з одного житла і двох господарських об'єктів. Другий представлений житловим і господарським об'єктом та об'єктом, що може бути інтерпретований як склад-магазин. Паркану між комплексами зафіксувати не вдалося, проте вони були розділені смугою незабудованої території. Не виключено, що комплекси представляли собою окремі садиби. Виявлені об'єкти мали правильну прямокутну форму. У заповненні житлових споруд зафіксовані лінзи материкового лесу з включенням печини, фрагментів «московської цегли» та кахлі. Лінзи, зазвичай, падають на рівень долівки. Ймовірно, вони є залишками печей з верхнього ярусу споруди. Один з об'єктів мав також додаткову господарську яму, викопану у долівці підвалу. Із заповнення останнього походить багата колекція фрагментів керамічного посуду та індивідуальних знахідок (рогова ручка ножа, срібні копійки Петра I, кілька керамічних люльок, які не були у використанні; рис. 2).

Об'єкти XVII–XVIII ст. орієнтовані з невеликим відхиленням відносно сучасної вул. Цитадельної. Відхилення повністю співпадає з орієнтацією церкви Феодосія Печерського. Виходячи з даних картографії та враховуючи співвіднесення фасаду церкви та залишків Васильківської брами, є можливість реконструювати житловий квартал